

Izhaja vsak četrtek popoldne. V slučaju praznika dan poprej.
Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/L.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Posamezna številka stane 1:50 dinar.
Cena: za 1 mesec 5 Din, za 1/2 leta 15 Din, za 1/2 leta 30 Din;
za inozemstvo 7 Din (mesečno). — Inzerati po dogovoru.

Inzerati, reklamacije in naročnina na upravo Jugoslovanske
tiskarne, Kolportajni oddelek, Poljan-
ski nasip 2. Rokopisi se ne vračajo.

IZ UPRAVE.

Izpolnjene položnice smo pričeli danes prilagati onim cenj. naročnikom, katerim poteče naročnina koncem novembra. Na robu položnice je napisano, za katere mesece nam dolguje naročnino dotični. Cena listu je znašala do konca septembra t. l. 4 Din, od 1. oktobra dalje pa 5 Din. — Prosimc, da se vsak čimprej posluži položnice, ker nam s tem prihrani veliko skrbi in truda.

Po čigavi krivdi?

V današnjem neznosnem stanju malega človeka se običajno išče vzrok slabega položaja tam, kjer ga ni. Posledica tega je, da se vseh prizadetih slojev poprime malodušje in iz tega izvirajoča brezbriznost. Pri raznih tozadevnih debatah pade opazka, da ni nikomur več zaupati, da ni pomoči itd.

Vendar pa, če premislimo na kratko ves razvoj povojne dobe v družabnem in političnem življenju, dobimo kmalu drugačno sliko vzroka sedanjih socialnih razmer. Kako vlogo smo igrali v tem času, ko so se delali in se še delajo temelji družabnega reda v naši državi za bodočnost, to je glavno vprašanje, katerega je treba temeljito predelati in napadne poteze popraviti ter iti z novimi silami na delo. Kakor hitro namreč popusti briga in energija prizadetih slojev za svoj obstanek, že pade njihova odporna moč in namesto njih diktirajo drugi, kako bo ta ali oni živel.

Po svetovni vojni si je hotel marsikdo ustvariti svojo politično karijero. Da je to mogel doseči, je potreboval ljudi, ki bi mu pomagali do zaželjenega cilja. Tu je bil vzrok mnogobrojnim kandidatnim listam, ki so se pojavile pri državnozbornih volitvah. Za vabo volivcev je moral vsakdo govoriti o velikanskih obljubah in razvijal svoj socialni program, kot da bi bil ta program kaka harmonika, ki so jo te vrste ljudje nategovali do skrajnosti. Doba ustvarjanja političnih karier, ki traja žalibog po naši lastni krivdi še danes, je doba, v kateri delovni sloji niso pokazali svojega moza. Namesto, da bi s kratko gesto odbili vse te iskalce politične sreče, so se dali večkrat premočiti in so nasledili lahkomišelnost na limanec in tako slabili vrste vseh delovnih slojev.

V tem usodepolnem času za delovno ljudstvo, so se pa vsi pridobitni sloji lepo organizirali in zabarikadirali v svojo »Zvezo industrijcev«, ki ima danes važno besedo pri delavskem položaju. Prišli smo že tako daleč, da ta strokovna organizacija pridobitnih slojev ne rešuje že več samo strokovnih vprašanj svojih članov, ampak posega že precej občutno v eminentno delavska vprašanja. Na vseh svojih sestankih govorijo, posebno v zadnjem času, stalno o reviziji socialnih zakonov, o osemurnem delavniku itd.

Pri tej ugotovitvi je lahko odgovoriti na vprašanje o krivdi sedanjega položaja malih ljudi. Nimamo na ta vprašanja drugega odgovora, kakor pa: kar smo zaslužili, to imamo. Mi vsi smo krivi tih razmer, v katerih živimo. Namesto, da bi takoj po svetovni vojni skrbeli za močno strokovno organizacijo, ki bi bila danes lahko nepremagljiva trdnjava naših

interesov, smo to zavrgli in se v svoji komodnosti pustili speljati na limanec raznih političnih koristolovcev. Zamudili smo čas, v katerem bi si lahko kaj ustvarili; posledice nosimo sedaj sami.

Kdaj bo bolje? Že iz rezultata o krivdi mizernih razmer delovnih slojev je razvidno in obenem že tudi podan odgovor na vprašanje kdaj bo bolje? Če je bila naša krivda, da smo do teh žalostnih razmer prišli, je tudi od nas samih odvisno zboljšanje življenjskega vprašanja. Treba je, da našo preteklost popravimo na ta način, da se čimprej poprimemo stvarnega dela. Kakor so si ob času povojne babilonske politične zmešnjave pridobitni sloji ustvarili svojo strokovno organizacijo, tako je treba, da se celokupno delovno ljudstvo po bridki preizkušnji preteklosti z vso energijo poprime dela za svojo strokovno organizacijo. Kadar bo organizacijsko delo delovnih slojev končano, tedaj bomo lahko govorili o boljših časih. Dokler se bosta pa strokovna organizacija in delavska glasilo borila za svoj obstoj na gospodarskem polju, toliko časa ni pričakovati boljših časov. Kajti le delavski tisk in organizacija bosta končno odločala o naši usodi.

Brez haska je danes vsako jadicovanje in tožbe po boljših časih, kajti odgovor je lahek in kratek: Kar smo zaslužili, to imamo in kakor bomo sejali, tako bomo želi!

Politični pregled.

Doma.

Narodna skupščina se bavi s podrobnim proučevanjem invalidskega zakona. Izgleda, da bo člen za členom sprejet brez bistvenih sprememb, kot je bil od vlade predložen. Da ta zakon invalidov ne zadovoljuje niti od daleč, ve vsakdo.

Vstop St. Radiča v vlado je bil zopet odložen. Po sprejetju invalidskega zakona bo menda sedanji minister za socialno politiko odstopil in Radič prevzel to ministrstvo. Ni pa izključeno, da bo med ministrstvi, ki se jih hoče reducirati, baš ministrstvo za socialno politiko.

Zanimanje cele javnosti in skupščine je posvečeno dogodkom v Italiji, predvsem vandalizmu fašistov nad primorskimi Slovenci. V četrtek zvečer je fašistovska družila v Trstu, pijana vsled zadnjega Mussolinijevega govora in prežeta z mržnjo do Slovencev, navalila na tiskarno »Edinosti« ter razbila in požgala, kar se je dalo, tiskarniške stroje pa pokvarila. Vsa javnost pri nas je ogorčeno obsojala ta barbarizem in demonstracijam ni hotelo biti konec. V Zagrebu so na treh mestih zažgali laško zastavo in razbili okna na stanovanju ital. gen. konzula. Na interpelacije posameznih strank je danes odgovoril zunanji minister dr. Ninčić in obžaloval incidente v Zagrebu in drugih mestih, ni pa obsodil laškega vandalizma, ampak trdil nasprotno, da napad na »Edinost« ne pomeni napada na Slovence.

Drugod.

V Češkoslovaški republiki se vršijo volitve za državni zbor. V volivnem boju nastopa 31 strank. Pri volitvah l. 1920. so dobili soc. demokrati 82 poslancev, agrarci 42, ljudska stranka 32, narodni socialisti 24, na-

rodni demokrati 22, ostalo Nemci in Madžari. Ker so od zadnjih volitev vse stranke imele svoje krize, bo rezultat novih volitev precej drugačen. Volitve ne bodo odločilne važnosti le za bodočo češkoslovaško zunanjo in carinsko politiko, temveč tudi za smer bodoče kulturne in verske politike.

Heidelberški program.

Pred dobrim mesecem se je vršilo zborovanje nemške socialne demokracije, najmočnejše socialistične stranke v zapadni Evropi in obenem najmočnejše stranke v današnji Nemčiji. Po dolgotrajnih razpravah je bil izdelan program, po mestu kongresa nazvan Heidelberški program.

Nov strankin program, ki je kompromis zelo različnih tolmačenj materijalističnega socializma, poudarja navidezno stara načela, katera so vdahnila življenje socialni demokraciji in ji dala tolikega poleta pred desetletji, vsebuje pa hkrati nove vidike, po katerih zaide naravnost v profislovje s staro osnovo. V lastnih vrstah občutene vrzeli v programu kričijo po spopolnitvi socialistične misli, po ustvarjanju idej.

Vojna in povojni čas, razpad internacionale ob vojni in njena brezplivnost na človeško morijo, nemogućnost izrabe parlamentarne moči delavskega razreda za doseg socialističnih ciljev (pač pa njena odlična pomoč demokraciji), je moralo zapanje v prorokovano razvojno črto do uresničenja končnega cilja, globoko omajati.

Odtod stremjenje, da velja sprejeti program z ozirom na dejanski razvoj in brez ozira na principe; pokret, ki ga je bilo čutiti že leta 1921 na strankinem dnevu v Görlitz, še močnejše pa letos v Heidelbergu.

Program ima dva dela: splošni ali osnovni (uvod) in akcijski program, ki vsebuje praktične zahteve do ustave, uprave, justice, socialne politike, kulturne in šolske politike, finančne in davčne ter gospodarske in mednarodne politike. Poljedelski program se je vedoma prepustilo bodočnosti (kljub predlogu iz Brandenburga za osnove lastnega časopisa za poljedelstvo in posebnega tajništva za poljedelsko politiko in sličnemu predlogu iz Turingena) in sicer radi kočljivosti, ker socialna demokracija, kot zastopnica industrijskega delavstva ni vpoštevala in tudi ne razumela položaja malega človeka, obrtnega delavca in malega kmeta. Uvodoma orisuje razvoj kapitalizma, okrepitev kapitalističnega velepodjetja, monopolizacijo produkcijskih sredstev, naraščanje števila nastavljenecv in intelektualcev in njih pomen, zapadanje srednjega sloja v vedno večjo ekonomsko odvisnost. K stavku od preje »samo potom neprestanega boja je delovnim slojem moč, da se obvarujejo pred naraščajočim ponižanjem« dodaja sedaj »in da si zboljšajo svoj položaj«, kar je očitno priznanje pozitivnega dela. Ne samo obramba pridobljenega, nego i borba za zboljšanje življenjskega standarta. Jasno je, da je uspeh pri danem gospodarstvu možen le v povečanju produkcije.

Po razlaganju kapitalist. stremljenj in proletarskih protistremljenj, pride do rešitve problema »Cilj delavskega razreda more biti dosežen

edinole s tem, če preide kapitalistična privatna lastnina produkcijskih sredstev v družabno lastnino«. Tu je najbolj očitna vrzel Heidelberškega programa; ne besede o tem, k a k o naj se ta prehod zgodi, katera produkcijska sredstva so tu mišljena. Ali se priporoča način združne osvojitve, čeprav dolgotrajen pred metodo poddržavljenja ali kakim drugim načinom osvojitve produkcije? Ali je prava pot do tega cilja v posluževanju vseh navedenih načinov hkrati?

Prvotno predloženi odstavek o delavskem gibanju, ki se vrši v treh smereh: politični, strokovni in združni, je bil tekom debate črtan radi protesta strok. organizacij, da se ohrani enotnost strokovnega gibanja.

Akcijski program poudarja v prvem poglavju, ki govori o ustavi, da je za osvobodilni boj delavskega razreda najugodnejše torišče demokracija republika, zato jo treba čuvati in izgraditi. S tem poudarja program važnost demokracije kot vsebine notranjepolitičnih bojov in podlage socializmu.

V gospodarski politiki zahteva državno kontrolo nad kapitalističnimi interesnimi skupinami, karteli in trusti. Mogoče je tu mišljen odgovor na zgoraj navedeno, da se v tej kontroli želi prehodno stanje od privatne k družabni lastnini produkcijskih sredstev, ki pa je sila pomanjkljiv.

Dalje zahteva stvarjanje gospodarskega sovjetskega sistema za izvedbo neodločilne pravice delavskega razreda na organizaciji gospodarstva, pri čemer treba ohraniti tesno sodelovanje s strokovnimi organizacijami. Socialno politični program prinaša novo zahtevo, da je na polju ljudskega blagostanja, zlasti glede vzgoje, zdravja, gospodarstva in dobrotelosti zagotoviti sodelovanje delavskega razreda.

V kulturni in šolski politiki zahteva, da naj bodo vse javne uredbe za pouk, šolanje, vzgojo in raziskavanje posvetne. Ločitev cerkve od države, ločitev šole od cerkve. Nobenega izdatka iz javnih sredstev za verske in cerkvene namene. Stavek »Vera je privatna stvar«, ki je bil doslej v programu, je bil na letošnjem kongresu črtan.

V mednarodni politiki vidi nujnost in rešitev v stvarjanju nove celote, v združenih državah Evrope.

Jugoslov. strokovna zveza.

Zveza tovarniškega delavstva.

Prevalje. SZTD skupina Prevalje vabi vse svoje člane in prijatelje na sestanek dne 15. novembra t. l. ob 9. uri dopoldne v društveni dvorani. Vsled važnega predavanja in temeljitega razgovora o težavah delavstva v našem okraju prosimo, da se člani sestanka polnoštevilno udeležijo. — Odbor.

Strokovna zveza rudarjev.

Seja skupine SZR v Trbovljah se vrši v nedeljo dne 15. nov. ob 4. uri popoldne na tajništvu. Ker je dnevni red zelo važen, je dolžnost odbornikov, da se seje sigurno udeležijo. — Odbor.

Velenje. V »Pravici« z dne 15. oktobra t. l. smo na široko opisali postopanje voditelja tukajšnjih socialnih demokratov sodr. Valenčak Ferdinanda I. na zadnji konferenci v Sarajevu. Ker pa je splošna želja tukajšnjih ru-

darjev, da se objavi tudi to, kako je hotel zgoraj omenjeni Valenčak izkoristiti delavski denar, ki ga delavstvo spravlja skupaj s težkimi žulji in kako je hotel Valenčak na račun rudarjev zaslužiti lepe novice s potovanjem v Sarajevo, hočemo danes na kratko podati še to pojasnilo, da spregledajo in spoznajo svojega voditelja oni rudarji, ki še danes trobijo v Velenju v Valenčakov rog: Valenčak je predložil rudarski zadrugi za svoje potovanje v Sarajevo račun v znesku 2200 Din (dve tisoč dve sto dinarjev), in sicer: za prenočišče vsak dan 100 dinarjev, za vsak dan dnevnic 80 dinarjev, za brzovlak 866 Din in poleg tega še povrnjenih 8 šihov po 36 Din. Od tega računa mu je nato rudarska zadruga sklenila črtati prvič 500 Din, in ko se mu je svota 1.700 Din že izplačala, se je ugotovilo, da je dobil še vedno preveč. Vслед tega je odbor rudarske zadruge v svoji seji z dne 14. oktobra t. l. sklenil, da mora Valenčak vrniti od njemu že izplačane vsote še 375 Din prostovoljno ali pa se mu ta vsota odtegne od njegove plače. Delegatu tov. Zajcu pa se je v tej seji sklenilo povrniti njegove dejanske stroške, kar se je tudi zgodilo. Tako je ugotovljeno, da je hotel sodr. Valenčak oškodovati RZ za 875 Din in s tem seveda rudarje, ki morajo za tako vsoto že trdo delati in trpeti. Sedaj vidimo, da imajo prav tisti, ki pravijo, da je Valenčak prebrisan delavski zaupnik. To smo napisali zato, da spoznajo svojega dobrega voditelja tisti rudarji, naši sotrpini, ki so do sedaj njemu verno zapupali in sledili, ter jim kličevo: Stopite v naše vrste in pojdimo v pošteni organizaciji močni v boj proti korupciji in vsakemu izkoriščanju rudarjev. Tako bomo najbolj uspešno kovali svojo boljšo bodočnost, korupcijo in nepoštenost pa bili s krampom in gorjačo.

Velenje—Zabukovec. Preteklo nedeljo, dne 25. oktobra, se je vršil skupni sestanek obeh krajevnih organizacij iz Velenja in Zabukovca ter z zastopniki okoliških občin sodnega okrajja Šoštanj, na katerem so se sklenile jako važne važne stvari. Izdelalo se je na sestanku več vlog ter odposlalo na tajništvo Zveze rudarjev v Trbovlje in na merodajno ministristvo radi upokojencev in mezdne pogodbe. Odposlala se je tudi članarina na centralo. Sklenilo se je ustanoviti lastno okrožje Delavske zveze skupno z zabukovškimi rudarji in velenjskimi ter poleg pritegniti tudi ostale delavce in male posestnike iz treh okrajnih glavarstev. Prečitale so se razne došle in odposlane vloge. Prosimo, da se poleg organizacije zavzamejo z vso energijo in odločno voljo tudi poslanci

SLS. Treba bo v bodoče več skupnega dela na vseh krajih, ako si hočemo pridobiti vpliv vseh povsod. Na sestanku so poročali: Uranjek Jakob, del. zaupnik; Zajc Vekoslav, del. zaupnik; Zajc Zdravko, zastopnik SLS in Jelen Baltazar, predsednik Zveze rudarjev.

Društvo diplomiranih babic.

Iz odbora. Dnevno prihajajo na društvo pritožbe radi nam predpisanih tarifov. Težko nam je odgovarjati na vse to. Kar se tiče društva samega, ga ne zadene pri tem prav nič, ker ono se dovolj briga za naše razmere. Ne sme se pa vzeti vse tako, kakor je bilo objavljeno v »Uradnem listu«. Potreba je, da natančno prečitamo in videle boste, da ni vse tako, kakor smo želeli. Vendar se je pa v resnici le nekaj doseglo. So sicer le drobtinice; če bi pa ministrstvo narodnega zdravja vsaj nekoliko upoštevalo naše tako skromne zahteve, bi gotovo vse drugače uredilo. Ponovno smo že predložili tozadavne prošnje na ministrstvo narodnega zdravja, z deputacijo smo bile pri g. velikemu županu, kjer se nam je obljubila pomoč. A kaj pomagajo vse obljube, če se pa v resnici nihče ne briga za nas. Je pač težko, ko smo preproste žene, navezane same nase in nimamo ne opore in ne dobrih nasvetov pri gg. zdravnikih, kot imajo to po drugih državah. Kako bi bile hvaležne, ko bi se pokazalo vsaj malo zanimanja za naše težkoče. Delajo se različne naredbe in pravila, ali bi ne bilo na mestu, da bi se zato poprej posvetovalo z dravniki-strokovnjaki in tudi društvo babic bi se lahko vprašalo za mnenje. Se bomo morale pač boriti in še bolj trdno skupaj držati. Ne protivimo se naredbam, s katerimi se skrbi za našo izobrazbo. To smo pokazale, ko se nas je klicalo v ponavljalni tečaj. Z veseljem smo se udeleževale poučnih in lahko razumljivih predavanj g. dr. Zalokarja. Za enkrat nas je obiskovalo tečaj 12 iz Ljubljane in 3 iz ljubljanske okolice. Prišle boste vse na vrsto. Menda se vršita v poletju 1926 dva tečaja. Odbor Vas pozivlja, da se tudi v velikem številu in rade odzovete vabilu, ker boste poleg tega, kar že znate in veste, tudi veliko novega in zelo koristnega slišale. Gospodu dr. Zalokarju pa izrekamo tem potom še enkrat najtoplejšo zahvalo za njegov trud.

Prometna zveza.

Okrožnica o zobozdravljenju v Mariboru. Vsem službenim edinicam in gg. železniškim zdravnikom. Centralna uprava humanitarnih fondov za državno prometno osebje kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Beogradu je odobrila v smislu pravilnika o uredbi Centralnih ambulanz za specialistično zdravljenje članov bolniškega fonda ustanovitev mesta za zobozdravljenje in zobotehniško oskrbo v Mariboru na podlagi pogodbe, katero je sklenila Oblastna uprava humanitarnih fondov pri direkciji državnih železnic v Ljubljani z g. dr. Franjo Stamolom, zobozdravnikom v Mariboru, Vetrinjska ulica št. 8. Analogno okrožnici št. 122-VI od 2. 7. 1925 veljajo za zobno zdravljenje in zobotehniško oskrbo članov bolniškega fonda in njihovih upravičenih svojcev (glej § 19 naredbe Ministarstva Saobračaja št. 16.276-22 v Služb. listu št. 26 od 28. 6. 1924) pri zobozdravniku g. dr. Stamolu v Mariboru nastopne določbe: 1. Vsak pacient izpolni tiskovino, ki je določena za zobno zdravljenje oziroma zobotehnično oskrbo in jo potrdi službeni načelnik. S tako tiskovino gre pacient v ordinacijo k pristojnemu železniškemu zdravniku, ki potrdi potrebo zobnega zdravljenja in event. vstavitve umetnih zob, in šele nato k zobozdravniku g. dr. Stamolu, Maribor, Vetrinjska ulica št. 8, ki ugotovi obseg zobnega zdravljenja in zobotehniške oskrbe z detajliranim proračunom. Nato pošlje zobozdravnik g. dr. Stamol potom načelnika postaje Maribor gl. kol. prošnje pacientov upravniku Centralne ambulante šefzdravniku g. dr. Tičarju na pregled in v svrhu angažovanja kredita. Oblastna uprava humanitarnih fondov povabi paciente s posebno nakaznico v ordinacijo k zobozdravniku g. dr. Stamolu, kateremu pošlje obenem direktno prošnjo vsakega pacienta. 2. Le v zelo nujnih slučajih zobnega obolenja sme iti član bolniškega fonda odnosno upravičeni svojci brez te nakaznice v enkratno ordinacijo k zobozdravniku g. dr. Stamolu, mora pa takoj nato predložiti prošnjo kakor pod točko 1. Gospod dr. Stamol sporoči stroške take enkratne ordinacije sproti Oblastni upravi humanitarnih fondov v svrhu oskrbe vizuma po upravniku Centralne ambulante in angažovanja kredita, utemelji nujnost in event. potrebno nadaljnje nujno zdravljenje. 3. Brez angažovanja kredita se ne poravnava noben račun. 4. Vsak pacient se mora legitimirati s članskim listom odnosno nakaznico in vozno legitimacijo s sliko (glej točko 1.)

pri zobozdravniku g. dr. Stamolu, ki brez teh dokumentov ne sprejme nobenega pacienta. 5. Zobozdravnik g. dr. Stamol ordinira za člane bolniškega fonda in njihove upravičene svojce na podlagi pogodbe vsak torek, četrtek in soboto od 8. do 12. ure in od 14. do 17. ure izvzemši oblastveno priznane praznike, ki padejo na te dni, v nujnih neodložljivih slučajih pa tudi ob drugih dneh v normalnih ordinacijskih urah. 6. Člani in svoji imajo pravico do teh brezplačnih dajatev: a) zdravljenje korenike ali zoba; b) zdravljenje zobnega mesa in drugih bolezni v ustih; c) čiščenje zob, č) umoritev živca ali izvadenje pulpe; d) plombiranje zob s srebrnim ali bakrenim amalgamom, stetikom, silicat-cementom. 7. Zobe izrujejo brezplačno pristojni žel. zdravniki in le izjemno zobni zdravniki, ako žel. zdravniki to utemelji na receptu. Ako gre upravičenec brez tega izruvat zob k zobnemu zdravniku, mora sam plačati zobnemu zdravniku za izruvanje z vbrižganjem Din 24. 8. Član ima pravico do brezplačnih plomb za sebe šele, ako je 1 leto član bolniškega fonda in za družino po dveh letih članstva. 9. Za umetno zobovje je treba v smislu točke 1. napraviti prošnjo vedno na Oblastno upravo humanitarnih fondov. 10. Članom boln. fonda se dovolijo umetni zobje samo na kavčukovi plošči šele po triletnem članstvu, in sicer: a) ako dokazno trpi prebava in b) ako mu manjka več kot 14 zob in se od uporabnih ne stika 6 gornjih s 6 spodnjimi, med katerimi morata biti vsaj dva praemolara; c) ako zahteva služba razločno izgovarjavo in ovira le to troje skupaj stoječih pa manjkajočih zob zgoraj ali spodaj v sprednjih ustih; č) ako manjka pod istimi razmerami zgoraj dvoje in nasproti zdolaj dvoje sprednjih zob. 11. Družinskim članom dovoljuje na posebno prošnjo nadomestovanje zob upravni odbor pod pogoji točke 10. a) in b) in to po petletnem članstvu. Polovico spodaj pod a) do f) navedenih cen plača pacient zobnemu zdravniku naprej sam. Cene so sledeče: a) plošča za protezo od kavčuka do 5 zob Din 48; b) v protezi od kavčuka do 5 zob za vsak umeten zob Din 20; c) plošča za protezo od kavčuka preko 5 zob Din 60; č) v protezi od kavčuka preko 5 zob za vsak umeten zob Din 18; d) vsaka nezlata zapon Din 12; e) za popravilo vsake proteze iz kavčuka Din 36; f) Rauhe sesalec Din 60. 12. Mlečni zobje se popravljajo samo izjemoma družinskim članom pri bolečinah po odobrenju upravnika Centralne ambulante. 13. Za nastopna dela plačajo upravičenci zobnemu zdravniku sami

Čemu mečeš proč denar? Ali ne veš, da ima Konzum konkurenčne cene in dá poleg tega še 3% popust! Svoji k svojim!

A. Marby:

Hanka.

Lužiško-arbska povest.

»Seveda, tako praviš ti,« se je ogrevala starica. »Liza je sicer prav pridna, če jo priženeš k vsakemu delu posebej. Ako ji pa nisi vedno za petami... no, to bi nastala prav kmalu zmešnjava, da se Bog usmili. Da, če bi bila še mlajša! Toda na žalost čutim vsak dan bolj, da se staram. Dolgo to ne bo več moglo trajati... in če še vedno ne misliš na ženitev, potem ne bom dočakala nove gospodinje... in vendar bi tudi to še rada doživela, Bogomir.«

»In s tem ste prišli slednjič vendarle na svojo staro priljubljeno pesem, teta,« se je posmejal Riška prisiljeno.

»Ti seveda se smejiš. Jaz bi pa ne prenehala s svojo pesmijo, samo če bi vedela, da jo boš poslušal in si jo vzela k srcu. O vi, nehvaležna mladina, niti vredni niste, da si delal človek zaradi vas skrbi. Toda pomagaj si, če moreš? Ni dovolj, da mi je težko pri srcu zaradi tvoje bodočnosti... še nova skrb je morala priti — teta Trina je nehote znižala glas — za Hanka.«

»Za Hanka? ... Teta,« Bogomir se je nenedoma razgrel, »kaj se je zgodilo?«

»Kaj nisi še ničesar zapazil? Saj si vsak dan tam in govoriš z njo. Ali je pri tem nikdar ne pogledaš? Moj Bog, dekle se kar zasmili človeku,

taka je! Trudi se in dela od ranega jutra do pozne večera, in kar veselo jo je pogledati, kako urno ji gre vse izpod rok. To bo dekletu dobro storilo, sem si dejala večkrat pri sebi in si mislila: Razvela se bo kakor vrtnica, in bo vesela in živa, ko mlado jagnje. O... seveda! Namesto rdečih in okroglih lic, hušša in blede od dne do dne; tanka je in nežna, ko da bi prišla včeraj iz mesta. In kar mi najmanj ugaja, je izraz v njenih očeh in obrazu, tako nekaj... tako nekaj... kako bi ti povedala? Tako nekaj utrujenega, ko da bi bilo Hanki vseeno, ko da bi je življenje ne veselilo in mikalo več... No, in sedaj te vprašam, — je nadaljevala starka in kričila živahno z rokami ogrevačo se vedno bolj — »kaj je temu vzrok, in kaj bo iz tega? Črv tiči v cvetici... in če ga pravočasno ne najdemo, jo bo razdejal dalje in dalje, dokler cvetlica ne bo zvenela in umrla. To pravim jaz, stara Trina. Zaradi starega Ljuboša bi pa najrajši hvalila njegovo nesrečo, da ne more videti... da niti ne sluti, kako gine njegov zadnji otrok.«

Starica je vsa zasopla umolknila, si otrla s koncem predpasnika razgreti obraz, nato pa začudeno pogledala Bogomira, ki je brez prestanka s kladivom nabijal dalje, ne da bi zapazil, kako je v svoji razdraženi naglici udarjal največkrat mimo. Po kratkem oddihu je začela znova, malo užaljena skoro pikro: »Mar nimaš za to nobene besede? Nisem mislila, da imaš tako malo sočutja z ubogim dekletom.«

Riška se tudi zdaj ni ozrl kvišku, ko je odvrnil s stisnjenim glasom, ko da bi mu nekaj tičalo v grlu: »Nobenega sočutja? Motite se, teta... Toda upam,

da vidite prečno. Mogoče,« — nagnil je glavo še nižje nad svoje delo — »da ne more še pozabiti Martina; morda visi njeno srce še vedno na njem in razjeda jo...«

»S tem si pa na napačnem potu,« mu je segla teta odločno v besedo. »Ljuboš mi je zaupal, da jo je o tem resno poprašal, in sveto mu je zadržalo, da je popolnoma zadovoljna, ker se je razdrlo med njo in Martinom... njega bi ne hotela za moža za vse na svetu. In verjamem ji, da je povedala resnico; gotovo niti ne misli več na to, da je bil Martin nekdanji njen zaročenec, toda biti mora — je nadaljevala tišje — »nekdo drugi... kajti črv je v srcu, o tem sem prepričana. Dobra sta si, toda dekle je pametno in vidi jasno, da tako ne bo dolgo šlo in uboga stvar se trapi in muči do smrti.«

Dvignjena Riškova desnica je brez moči omahnila s kladivom vred; kakor v nezavesti je sedel na oje, segel si v žep po robec in se otrl z njim večkrat preko čela in oči mrmraje pri tem nekaj o neznosni soparici; slednjič je vprašal kratko in pretrgano: »Koga... za božjo voljo... menite s tem svojim namigavanjem?«

»Jejmine... in še vpraša!« je vzkliknila starka začudeno. »Saj si vendar tako pameten, in pri tem ne moreš videti ničesar? Koga naj pač imam v mislih, ako ne tega tam?« in pokazala je z roko v ono smer.

»Kako?« Bogomir je menil, da ni prav razumel in v dvomu je majal z glavo, »malega, bolnega učitelja?... Ne morem verjeti, teta!«

(Dalje prih.)

po sledečem tarifu: a) zlata plomba Din 120; b) zlata krona spredaj (10 zob) Din 350; c) zlata krona zadaj Din 400; d) nezlat zob na vijak (Logan krona) Din 180; e) Richmond krona (zob na vijak z zlato kapico) Din 400; f) vsak člen zlatega mostička Din 450; g) nezlat mostiček s pozlačenimi Randolph kronami, vsak člen Din 250. 14. Gg. službeni predstojniki naj o tem obveste člane boln. fonda. — Za direktorja: Inž. Schneller, s. r.

Vprašanje nedeljskega počitka.

Od Delavske zbornice smo prejeli naslednji dopis, ki ga je prejela od Centralnega tajništva iz Beograda v zadevi nedeljskega počitka v trgovini in obrtu.

Delavski zbornici
v Ljubljani.

Ministrstvo socialne politike je podpisane tajništvu dostavilo odlok gospoda ministra za soc. politiko pod O. št. 350 z dnem 30. X. t. l., ki se glasi:

»Posluhujoč se pravice, ki mi jih dajejo odredbe § 13 zakona o zaščiti delavcev odredjam z namenom, da se vprašanje zapiranja obratov ob nedeljah za vse obrate enako uredi: Veliki župani naj uredijo po zaslišanju pristojnih industrijskih in delavskih zbornic na svojem teritoriju zapiranje obratov ob nedeljah in sicer tako, da jih vodi pri tem načelo izraženo v I. odstavku § 12 Zakona o zaščiti delavcev, po katerem imajo biti ob nedeljah zaprti vsi obrati.

Izjema od tega načela se lahko napravi samo za podjetja, ki imajo opraviti z nakladanjem parobrodov in ladij v morskimi in rečnih lukah v smislu § 14 I. odstavka Zakona o zaščiti delavcev, kakor za podjetja v smislu drugega odstavka. Istotako v slučajih naštetih v § 15 tega zakona in če pade na ta dan letošnji semenj v dotičnem mestu.

Imenovana izjema se more napraviti samo z obvezo podjetnika po § 14 zadnji odstavki in § 15 zadnji odstavki Zakona o zaščiti delavcev, ne da bi se kršil § 16 tega zakona.

Pozivam velike župane, da v smislu gornjega postopajo ter o izvršitvi obveste oddelek za zaščito delavcev poverjenega mi ministrstva.

Naslovljeni zbornici v znanje in ravnanje.

Generalno tajništvo Delavskih zbornic, Beograd.

Zadnji čas je, da se bo to vprašanje spravilo z mrtve točke. Kakoršna anarhija vlada v naši trgovini in obrtu v tem oziru presega zadnji čas

že vse meje. Upamo, da bodo veliki župani čimprej pristopili na podlagi tega odloka ureditvi nedeljskega počitka.

Proslava 60 letnice dr. J. E. Kreka v Ljubljani.

»Pravica« je že poročala, da po teče letos 60 let, ko je bil rojen naš pokojni dr. J. E. Krek. Kakor drugod, tako proslavi to obletnico kršč. socialistično delavstvo tudi v Ljubljani.

Sporod proslave je sledeči:

I. V nedeljo, dne 22. t. m., ob 8. uri zjutraj je slovesna sv. maša za pokojnega dr. Kreka v cerkvi sv. Jožefa.

II. Zvečer ob sedmi uri se vrši v Rokodelskem domu v Ljubljani slavnostna akademija:

1. Otvoritev.
2. Dr. Ivan Pregelj: Dr. J. E. Kreku, kadar bi mu bilo 60 let; deklamira tov. Savenc.
3. Slavnostni govor; govori Jože Gostinčar.
4. Dr. J. E. Krek: »Naša pesem« (himna krščanskih socialistov); poje pevski zbor katoliških akademikov.
5. France Bevk: Pesem proletarcev; deklamira tov. Drago Pevec.
6. Petje.
7. Pesem kovačev. Alegorična deklamacija; deklamira skupina delavcev.
8. Petje.
9. Zaključna alegorija v treh delih: a) suženjstvo, b) probujenje, c) zmaga. — Delavstvo prisega kršč. soc. ideji. — Alegorične deklamacije v skupini in tovarišice Zalarjeve.

Vljudno vabimo vse naše člane, somišljenike in prijatelje, da se naše dopoldanske in večerne proslave obletnice rojstva našega velikega učitelja dr. Kreka polnoštevilno udeležijo.

Delavska zveza.

D. M. v Polju. V petek, dne 6. t. m., se je vršila občinska seja ob polsedmih zvečer. Dnevni red: Branje zapisnika zadnje seje; račun inženirja Kasala za načrte; sprejem v obč. zvezo; prošnje in slučajnosti. — G. župan otvori sejo in preide na dnevni red. Zapisnik zadnje seje se prebere in odobri. Druga točka dnevnega reda je račun inž. Kasala za napravo načrtov in proračuna za prezidavo šole. Račun znaša okrog 38.400 Din. Pomniti je treba, da je bivši obč. odbor sklenil z vevško papirnico kupno pogodbo za stavbišče, ki meri čez 8000 m², za približno tako vsoto, kar pa je sedanja večina razveljavila. Gerent pa je kljub temu, da je obstojal

sklep in načrt za zidavo nove šole razpisal prezidavo in prizidavo stare šole ter naročil tozadevni načrt in proračun. Župan bere razne dopise in zapisnike nekega stavbnega odbora, iz katerega pa ni nič jasnega. V zadnji seji obč. odbora se je sklenilo, da se stara šola sploh ne bo prezidavala, pač pa popravila, kar je neobhodno potrebno. Tega pa g. župan ni slišal in je pisal inženirju Kasalu, da je občinski odbor sklenil, da se bo šola prej ali slej zidala po njegovem načrtu oz. prezidala. Klub SLS je ogorčeno protestiral, da se tako potvarjajo sklepi obč. odbora. Vnela se je hrupna debata. Županu je kar sapo zapiralo. Odborniki SLS so odločno stali na stališču, da gerent ni imel pravice sklepati tako dalekosežnih sklepov. Med debato se je tudi doznalo, da je gerent čisto samolastno napravil z inž. Kasalom pogodbo za napravo načrtov in ni pri tem gerentskega sosveta nič upošteval. Tudi ni pogodbe z inž. Kasalom nikjer in se noben član gerentskega sosveta ne spominja, da bi se bila ista sklenila. V imenu kluba SLS stavi tov. Lajevc predlog, da občinski odbor odklanja plačilo gorenjega zneska za načrte iz razloga, ker gerent ni bil upravičen sklepati takih pogodb. Župan je zelo razburjen in si ne upa dati predloga na glasovanje. Večina je stavila predlog, da naj inž. Kasal predloži pogodbo, sklenjeno z gerentom in naj se ta točka obravnava pri prihodnji seji. Župan bi si bil zelo rad osvojil ta predlog, a klub SLS je odločno zahteval, da pride njegov predlog na glasovanje. Ko župan po dolgem čakanju le ni mogel drugače, je na pritisk naših odbornikov odredil glasovanje. Večina je predlagala poimensko glasovanje. Klub SLS je soglašal s tem. Tako se je pričelo usodepolno glasovanje, menda prvo na ta način v naši občini. Za predlog je glasovalo 11 odbornikov s pristavkom, da naj tisti plača načrte, kdor jih je naročil. Osem odbornikov večine je glasovalo proti, eden ni vedel, za kaj se gre, eden pa se je zdržal glasovanja. Tako je načrt in proračun za prezidavo in prizidavo stare šole padel v vodo. Nastane pa vprašanje, kdo bo plačal načrte. O tem bo pa skoro gotovo moralo odločati sodišče. Tu se je jasno pokazalo, koliko smisla imajo za gospodarstvo občine ravno člani gospodarske liste in demokrati. — Pri 3. točki se je enoglasno sklenilo sprejeti v domovinsko zvezo tov. Rešek Srečkota. — Pri 4. točki je odbornik Jak. Dimnik stavil predlog, da naj se razveljavi sklep gerenta o podaljšanju lova za dobo pet let, ker bi, če se lov pravilno razpiše, veliko več prinesel kot pa sedaj. Tudi ta predlog je bil enoglasno sprejet. Razpravljalo se je še o par manj važnih stvareh in nato

se je seja zaključila. — Ta seja je zopet pokazala, kdo dela res za blagor občine. Tudi se je jasno pokazalo, da klub SLS vztrajno dela in da po svojih močeh daleč nadkriljuje večino obč. odbora. Naši volivci pa imajo vedno dosti zabave pri sejah, ker se jih kljub temu, da se jih večina zelo boji, vedno veliko zbere pri sejah. Mi pa pravimo: le krepko in vztrajno na delo za koristi naših občanov, pa naj pride še taka nevihta. Značajna četa naših bojevnikov bo vedno zmagovala.

D. M. Polje. V odgovor »Delav. Kmet. listu«, ki pohvali sodruga Dobrota Antona, kot najbolj agilnega člana leve socialistične skupine v Polju omenimo sledeče. Da je najbolj agilen je res, saj je tekom enega leta, kar je v odboru že menjal štirikrat svojega gospodarja. Prvič so rekli, da je bil pod klerikalci, drugič pod gospodarji, tretjič pod gerentom, četrtoč pa pod združenimi naprednjaki. Kako pa vodi čisto razredno politiko, pa naj »Del. Kmet. list« povpraša njegove volilce, ki jih je bilo prvič 270 sedaj pa še samo 99. Vsekakor velika agilnost tudi pri zadnjih volitvah v obrtno sodišče, kjer je dobila socialistična lista cele 4 glasove.

Tedenske novice.

Prenos trupla škofa dr. J. Langa. Minolo nedeljo so v Zagrebu na slovesen način prenesli truplo škofa dr. Josipa Langa z Mirogoja v kripto župne cerkve sv. Marije. Sodelovala so kulturna društva in na tisoče občanov.

Ponarejeni dvodinarski novci. Komaj se je pokazal kovani denar v prometu, že so se pojavili dvodinarski falsifikati. Barve so kakor pravi, samo malo debelejši in težji so in vrhu tega imajo na robu in po sredi vidno črto, po čemer se spozna, da so vliiti v modelih iz mavca.

Predsednik Osrednjega urada za zavarovanje delavcev Rudolf Pilepić je umrl v Zagrebu dne 3. t. m. Vzrok smrti je bila srčna kap.

Tiskarska stavka. S prvim novembrom je potekla tarfina pogodba med tiskarji in delodajalci za Hrvatsko in Srbijo. Večina tiskarskih podjetij je pristala na novo pogodbo, kjer pa se to še ni izvršilo, so tiskarji pričeli s stavko. Tako počiva delo v 12 tiskarnah v Belgradu in po vseh tiskarnah v Novem Sadu. Delavska zbornica je sklicala konferenco za ureditev spora.

Nesreča. 3. novembra so Franc Skubic, njegov brat in sestra v Prekopu pri Kostanjevici peljali iz gozda voz listja. France je med potjo voz opiral, a voz je bil pretežak in se je prevrnil nanj. Ko so Franceta rešili izpod voza, je v par trenutkih umrl.

! Član, ki hoče kupiti ceno in dobro oblačilno blago, naj si ogleda zalogo v Konzumu, Kongresni trg 2 !

Slika Krekove soc. šole.

Po enomesečnem obstoju Krekove socialne šole hočem v naslednjem podatki o njej tedenski pregled.

Pouk se vrši vsak dan razen sobote, praznika ali nedelje v prostorih gl. tajništva JSZ na Starem trgu v Ljubljani. Šolo obiskuje redno okrog 20 učencev. Živahno in resno vrvenje pred začetkom pouka napravi dober vtis na opazovalca teh mladih sil, ki si hočejo pridobiti potrebnega znanja za uspešno sodelovanje pri gradbi našega novega družabnega reda. Veselih obrazov stopajo učenci vsak večer pred sedmo uro v sobe, ki nudijo že sliko šolskih prostorov.

Tov. France S., ki pride vedno prvi, pripravi tablo s stolalom ter postavi gobo in kreda na določeno mesto. Tov. Stane H., ki je urnih nog, pa uredi sedeže in mize tako, da imajo ostali vse pripravljeno in urejeno. Tov. Metod H. pa vestno urejuje zemljevide po steni in s tem zadobi soba popolnoma šolsko obliko. Vrata se odpirajo in v sobo stopajo učenci, med katerimi vzbujajo pozornost tov. France J., po svoji visoki in

močni postavi; le-ta se vedno usede tik pri vratih ter odlaga skrbno vse brošure in druge šolske potrebščine v najlepšem redu. On malo govori, veliko piše in misli ter skrbno pazi na izvajanja gg. predavateljev.

Učenci se pogovarjajo med seboj, kako bodo odgovarjali na stavljena jim vprašanja. Tajništvo se spremeni v pravo študijsko sobo. Tu vidiš n. pr. dr. A. Gosarjev: »Za krščanski socializem«, »Odlomki socialnega vprašanja« in »Socialno ekonomijo«; dr. A. Ušeničnik: »Naša pota«, I. in II. zvezek, »Krekov socializem«, Ušeničnikovo »Sociologijo«, dr. Mahničeve spise i. t. d.

Točno in redno prihiti še med drugimi tovarišica Mici R. Tiho se zrine med součenci ter odlaga knjige, med drugimi tudi Krekov »Socializem«, II. izdajo, v lepi vezavi ter dr. Grudnovovo zgodovino. Z zanimanjem zasleduje vsa predavanja in tudi točno odgovarja na stavljena ji vprašanja. Ona prehití večkrat ostale z odgovorom na vprašanja, ki se stavijo drugim.

Še manjka nekaj minut do sedme ure, tedaj prihitijo tudi ostali, ki so zadržani v službi, med katerimi je

navadno naš tovariš Jože R. Ta sede vedno zadaj v kot ter skrbno privleče iz suknje zapisnik, da si zabeleži važnejše točke iz predavanj. Tako se vsak večer napolni soba, v kateri se nahaja Krekova socialna šola.

Ponedeljek: Ura je točno 7, ko vstopi g. dr. Capuder, ki ima prvo uro predmet: zgodovina socialnih razmer. Gospod profesor odloži seboj prinešene knjige o zgodovini od najstarejše dobe do današnjega razvoja človeške družbe. Učenci so pripravljani na stavljena jim vprašanja. Najbližji, ki pridejo seveda prvi na vrsto, deloma točno odgovarjajo. N. pr. stavi g. prof. med drugim vprašanje: Kje so se vršili prvi upori kmetkega stanu? Tov. Mirko B. odgovori, da so bili prvi upori na Benečanskem in Goriškem ter tako prešli tudi v naše kraje. Gospod profesor je vidno zadovoljen, a vseeno odgovor popravlja in spopolnjuje.

Prva ura mine v zadovoljstvo gospoda profesorja in učencev. Predavatelj da potrebna učna naročila, pove o čem bo predaval prihodnjic ter vesel in živahno pozdravljen zapusti šolo. Učenci si zabeležijo opombe in naročilo, na kar je odmor 5 minut.

V predsobi že čaka predavatelj za drugo uro naš priljubljeni p. dr. Ang. Tominec za predmet: temelji krščanskega družabnega reda. Učna soba se prezračí, v predsobi nekateri malo pokadijo, drugi se pa pošalijo med seboj. Hitro mine odmor in zopet se napolni učna soba. Gospod dr. Tominec ima vedno skrbno zabeleženo svoje predavanje v zapiskih. Tov. France K. da znamenje, vse utihne in pouk se zopet prične.

Učenci odpirajo brošuro: »Za krščanski socializem«. Gospod predavatelj govori o dolžnosti dela za vse ter podaja med drugim tudi slike raznih socialističnih struj in programov, med katerimi je krščanski socializem tisti, ki hoče družbo voditi po poti medsebojne ljubezni in pravičnosti vseh. Lepo mine tudi druga ura v ponedeljek, tako da učenci odhajajo z gospodom predavateljem zadovoljni in veseli v zavesti, da so zopet bogatejši v izobrazbi. Določeni učenci za pospravo izvrše svoje delo hitro in tako se šolska soba spremeni zopet v pisarno.

(Dalje prih.)

